

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม ภาคเกษตร ดังนั้น รัฐบาลต้องหามาตรการมาช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น

การท่องเที่ยวเป็นมาตรการหนึ่ง ที่รัฐบาลนำมาใช้ในการกอบกู้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลได้ประกาศปี 2541-2542 เป็นปี Amazing Thailand (1998-1999) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ มากมายเพื่อต้อนรับปี Amazing Thailand

การท่องเที่ยวเป็นนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง (Leisure Time) ที่มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่ง ที่มักหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งที่อยู่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จัดความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาแต่อดีตกาล มีการสะสมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางการเกษตรสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การทำการเกษตรในประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 320.69 ล้านไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้ประโยชน์เป็นที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมประมาณ 174.85 ล้านไร่หรือประมาณ 54.52% ของพื้นที่ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ทั้งประเทศทำการเกษตรกรรม โดยมีรูปแบบการทำเกษตรที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับวิธีการประกอบอาชีพของเกษตรกรและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังนั้น จึงเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจที่จะนำการเกษตรมาพัฒนา เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวภาคเกษตรขึ้น

การท่องเที่ยวเกษตรยังไม่มีใครให้คำจำกัดความและนิยามที่ชัดเจน กรมส่งเสริมการเกษตรเล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวเกษตรจะสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรในชนบท เนื่องจาก

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีแหล่งชุมชนทางการเกษตรที่แสดงให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท ซึ่งผสมกลมกลืนกับทัศนียภาพของธรรมชาติอันสวยงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ให้ความรู้ ให้ประสบการณ์ และสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาชุมชนเกษตรหรือหมู่บ้านเกษตรในชนบทให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปเที่ยวชม จะเป็นแหล่งหนึ่งของรายได้ภาคเกษตรและก่อให้เกิดการกระจายรายได้อีกด้วย

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ จนทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง ไม่เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้น การท่องเที่ยวเกษตรจึงเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องศักยภาพและปัญหาของการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาดัชนีชี้วัดศักยภาพของการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
3. เพื่อศึกษาพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบดัชนีชี้วัดศักยภาพของการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่
2. ทำให้ทราบศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยว

เกษตร

3. ทำให้ทราบรายละเอียดของพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

1.1 สถาบันอุดมศึกษา ในสาขาการท่องเที่ยว 4 แห่ง และในภาคเอกชน 2 แห่ง ของจังหวัดเชียงใหม่

1.2 พื้นที่ทำการศึกษา คือ แหล่งท่องเที่ยวที่คัดเลือกจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 12 อำเภอ มี 13 แหล่งท่องเที่ยว (ที่มา: แหล่งท่องเที่ยวพร้อมเสนอขายปี 2000 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ดังนี้

1. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหิยะ	อำเภอเมือง
2. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงขุนวาง	อำเภอจอมทอง
3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์	อำเภอจอมทอง
4. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนห้วยแห้ง	อำเภอจอมทอง
5. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง	อำเภอจอมทอง
6. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลิก	อำเภอเชียงดาว
7. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง	อำเภอฝาง
8. มหาวิทยาลัยแม่โจ้	อำเภอสันทราย
9. ไร่ประพัฒน์	อำเภอสันทราย
10. สวนกล้วยไม้แม่ท่าเทนออร์คิด	อำเภอแม่ริม
11. พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ไทย	อำเภอแม่ริม
12. แม่แรมออร์คิด	อำเภอแม่ริม
13. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	อำเภอแม่ริม

2. ขอบเขตทางด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ

- 2.1 ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว 20 คน
- 2.2 เจ้าหน้าที่และเจ้าของกิจการผู้รับผิดชอบ แหล่งท่องเที่ยวเกษตร จังหวัดเชียงใหม่
- 2.3 กลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านไม้ดอกก้าวหน้า หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ

ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 3 ส่วน

3.1 เนื้อหาเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 20 คน

3.2 เนื้อหาเกี่ยวกับศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร จังหวัดเชียงใหม่

3.3 เนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านไม้ดอกก้าวหน้า หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเกษตร หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการเกษตรเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว อาจจะเป็นทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต หรือประวัติศาสตร์ทางการเกษตรที่สำคัญ โดยปัจจุบันแบ่งการท่องเที่ยวเกษตรได้ 5 ประเภท

1. ฟาร์มท่องเที่ยวเกษตร
2. หมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร
3. อุทยานท่องเที่ยวเกษตร
4. โครงการทดลองการเกษตรของรัฐ
5. โครงการหลวง

ศักยภาพการท่องเที่ยวเกษตร หมายถึง การศึกษาถึงดัชนีชี้วัดที่มีผลต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษา และสามารถให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้

เจ้าของกิจการ หมายถึง เจ้าของกิจการผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวได้

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง อาจารย์สาขาการจัดการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และผู้มีประสบการณ์การท่องเที่ยวในภาคเอกชน